

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 14.

Lýsingaprisur fyri petitreglu: 30 øyr. á forsiðuni, 20 øyr. á 3. og 4. síðu. Við stórrí lýsingum fæst avsláttur í prísinum.

Tírsdag hin 4. apríl 1933.

Kostar kr. 1,50 fjóðringsdríð + Porto. Blaðið verður bílagt á posthúsinum, brævvarnarstøðum og skrivstovuni. Telf. 143.

7. árg.

Ongantið aftur kríggj!

Tað er so stutt síðani, at øll tey, sum talaðu ímóti kríggj og fyri friði, vóru hildin fyri háð og spott. Kríggj varð tvørtímoti hildið fram sum neyðurluvligt — væl eitt ónda, men tó við so nógvum góðum síðum. Tað skapaði »Helte«, tað aldi fósturlandskærleika, nakað av tí vakrasta í mannalívinum!! Yrkjarar og blaðskrivarar (journalistar) yrktu og skrivaðu um kríggj, og úttan iv eiga tilfíkir menn sína stóru skuld í kríggj, við tað, at teir í sínum yrki hava potað inn í tjóðirnar ein falskan fósturlandskærleika (Chauvinisme). —

Og skúlnar! — Bismarck sigur aftaná kríggjið 1870—71, at tað var teir týsku skúlaherarnir, sum skaptu sigur Týsklands. Tí í skúlunum var innprentaður bórnunum tann fósturlandskærleiki, sum beinleiðis fór tey út í kríggjaskapin. —

Frá barnaárunum verða børn uppalld til at hava hug til kríggj. Tinsoldátar og soldátabilæti og annað tilfíkt leika, skúlabókur um fósturlandsins søgu, hvar kríggj er hin reyði tráðurin íggjognum alla bókina. Biblíu-søgu um kríggj Ísraelitanna, har tað verður sagt bórnunum frá, at hin sami Gud, sum sigur, at tú ikki mást sláa íheil, gevur Ísraelitunum tey boð, at teir skulu sláa íheil ein og hvønn figginda og ikki spara nakran, gamlan ella barnið í vogguni, mann ella kvinnu. Gera teir so, vil hann verða við teimum, annars vil hann banna teimum. —

Hvassu skulu børn og vaksin fáa andstygt fyri kríggj, tá tey frá smáum hoyra, at Gud er við í øllum hesum ræðuliga, og tá tey frá tí allarfyrra fáa potað inn í sína sál trúna uppá, at »vor Sag er retfærdig, og Gud tør vi tro er med os, han giver os Sejren«, og um Gud og danir á aðrari og týskarar á aðrari síðu hoyra at »være Fjender til Lands er og Fjenderne hans, de er Fjender af Sandhed og Retten, de er Fjender af Kærlighedsættén; de har endnu det værste tilbage, thi end lever den Gamle af Dage«.

Tó er tað ikki hesi menniskju, ið fáa kríggjið fírt, tað ger havisjúkan, hámundin millum tjóðir, millum lond og teirra styri. — Men so skjótt kríggslúðurin ljóðar, og herriþini gella, fer henda gjøgnum öldir »prepareraða« mannfjöldin, vitleys, blind og dul fyri øllum rættum og allari hugsan, av

stað. Alt tað ræðuliga frá fyrr er gloymt, alt tað sum vit, ið ikki hava sæð tað sjálvi, ikki duga at hugsa okkum, er sum var tað skolað burtur; einans djórið, tað glúpanði villdjórið er eftir — tað sum var fóðrað við øllum hesum tosinum um Gud og konga og fedranaland, við søguni um ta stóru »missjón« kríggj hevur her á fold.

Men nú tykist tað okkum, at menniskjuni eru farin at fáa eygni upp og siggja, at verðin ikki kann hera eitt nýtt kríggj; tí tað vil verða so fráskila ræðuligt, at eingin í villasta, orasta dreymi er forur fyri at hugsa sær tað.

Alt tað, sum tey allarklókastu høvdu eru for fyri at granska út og finna upp, verður nýtt til eitt oyðileggjili og forkomili, sum aldrin botist aftur, aldrin!!

Sum eitt døm uppá, hvussu nú menn í øðrum londum skriva og tala um kríggj, kann her setast fram eitt lítið pelti, tíkið úr »Socialdemokraten«:

Aldrig mere Krig.

At Verdens-Situationen er alvorlig som Følge af Begivenhedernes Udvikling i Tyskland behøver ingen særlig Bekræftelse. Det er i denne Situation velgørende at se, at Englands Presse forstærker dette og søger at sætte ind imod det store Sammenbrud, mens Tid er. I saa Henseende var det konservative Blad »Daily Telegraph« Artikel om Görings Forbindelse med Branden i Berlin et Eksempel. Ogsaa Arbejderpartiets Organ »Daily Herald« er paa Post. I en ledende Artikel i det sidst ankomne Numer af Bladet hedder det — med Henblik paa Mac Donald og John Simons Besøg i Genève i disse Dage — bl. a.:

Verden ser med Haab hen til disse Dages Forhandlinger i Genève hvor der gøres endnu et Forsøg paa at naa frem til international Afrustning. Skulde det slaa fejl, faar Verdens ledende Statsmænd et meget tungt Ansvar at bære. De er blevet opfordret til at føre ud i Praksis det Krav, som stottes af langt den overvejende Part af Jordens Befolkning, at der aldrig mere skal opstaa en Krig. Kan Statsmændene ikke gennemføre dette, saa kan Aarsagen kun være den, at de er hæmmet af nationale og militære Hensyn. Det kan ikke benægtes, at Opgangen er vanskelig og at den Nationalisme som i dag præger Verden, har taarnt mange Vanskeligheder op paa Vejen. Men en klar Vedtagelse i Genève, som opfylder Versailles-traktatens Løfter om at nedsætte Rustringene hele Verden over, vil blive mødt med hele Verdens Tilslutning.

Hvis Statsmændene maa give op i Genève, vil det forårsage en Verdenskatastrofe, der vil blive ledsaget af uundgaaelige re-

volutionære Omvæltninger. Vest-europas Civilisation vil synke tilbage til et primitivt Punkt. Mac Donald og John Simon har i disse Dage deres Livs største Chance i Genève. Vil de gribe denne Chance? Eller vil de lade Historien skrive om dem, at de havde denne Chance, men forspildte den?

Samtidig med, at denne Artikel fremkom i »Daily Herald«, holdt den engelske Liberalismes gamle Fører, en af Versailles-konferencens fire Store, Lloyd George en Tale. Han manede Kirken, Kristi Tilhængere over hele Jorden, til Værn om Freden og til Modstand mod Krig. Man kan tvivle om, hvorvidt Kirken vil afværge Krigen, men man kan desværre ikke være i Tvivl om, at den ikke kan. De stærke økonomiske og politiske Kræfter, der nu kæmper for en ny Krig, vil ikke regne alvorligt med Kirkens Modstand.

Men Lloyd Georges Udtalelser er interessante, fordi han er en Mand, der kender Spillet Gang i international Politik. Han har selv været med og har set, hvilke Ulykker Krigens medfører. Han siger:

Muligheden for en facistisk Triple-Alliance fra Nordsoen til Middelhavet har kaldt 1914 Stemningen til Live i England, og de kritiske Uger, der gik forud for Verdenskrigen, mindes overalt i Artikler og Taler. Endnu medens den alvorligste økonomiske Krig i Historien udkæmpes mellem Folkene, nærmer vi os med Stormskridt den virkelige Krig paa Slagmarken. Avisernes Nyheder rider os som en Mare. Demokratiet har spillet Fallit, Friheden er blevet Historie, Ondskab og Grusomhed er kommet i Hejsædet. I Stedet for en Krig staar vi nu Ansigt til Ansigt med to Krige Som i Verdenskrigens Dage, hvor vi kunde mærke Vibrationerne af de tyske Kanoner i den engelske Kalkjord, hører vi igen den underjordiske Kanonbulderen. Krigten kom hurtigt i 1914. Endnu en Uge for vilde de ikke tro det. I Dag er vi i Begivenhedernes Hvirvelstorm. Skal vi igen sejle over Niagara?

Skarpere kan disse Dages Situation ikke karakteriseres. Atter sejler Verden paa den store Afgrunds Rand.

Krigen skal bekæmpes og afværges, medens Tid er. Det er for sent at gøre det, naar den først er en Kendsgjerning. Derfor maa hver Rost, der kan, i Dag og de kommende Dage loffes mod Vanviddet og istemte Raabet: Aldrig mere Krig!

Det er endnu ikke 15 Aar siden den sidste Kanon forstummede under Verdenskrigen, og dog staar Menneskene atter parat til at styrte sig over hinanden. Er det muligt, at de allerede har glemt Aarene 1914—18? Har de glemt Ulykkerne, Modrenes Taarer, Børnenes Sult og

alle de blodmættede Slagmarker?

I disse Dage har Europas Presse — den Del af den, hvis Mund endnu ikke er lukket af Reaktionen — en alvorlig Pligt til at advare de Styrende og mane Folkene til at være paa Post. Og Advarslen maa lyde: Aldrig mere Krig!

Ur býráðinum.

28.—3.—33.

Týskveldið, 28. í hesum var eykafundur í Havnar býráði. Atvoldin var, at harra Poul Nielsen skal út á ferð suður til Spaníalands nú við tað fyrsta.

Til umrøðu vóru ymis mál men høvuðsmálið var: nýggjur lærari við Havnar almenna skúla. Hetta mál er skjótt so gamalt sum »mosi á steini«, og er sagtans teim flestu kunnugt tí í tí seinasta hálva árinum og ívaleyst tað hevur nærum ikki verið tosað um annað, tá tveir menn hava hitt á gøtuni.

Ein skuldi næstan ikki trúð, at hitt gamla orðið: »maður kemur í manns stað« var satt longur, so nóg roks hevur verið við at finna ein mann, sum er nóg góður til hetta lærarastarv. —

Fyri nokrum døgum síðan skrivaði ein, sum nevnr seg M. S. — nakrir siga seg at kenna mannin ella menninar — at ein vissur maður her í Havn ikki skuldi liva í tí trúgv, at hann ikki kundi »erstattast«, tað var einki tað fyrri nakran, um hann bleiv burtur. Eingin veit tað betur enn vit, at eithvørt einasta rúm fyllist beinan vegin út aftur, einki verður tómt meira enn eina stokkta stund.

Nú skuldi, sum sagt, endiliga avgerast, hvor ið skuldi fáa býráðsins viðmæli til at útina umsókn sína um hetta mikla embæti. — Men sum tað so ofta gongur her á foldum, mennir sum í ráði sita kundu ikki koma á samt. — —

Longu væl fyrri jól vóru umsóknirnar — nógvar í tali — sendar til býráðið til viðmælis, men tað úrval, býráðið hevði gjørt, dæmði ikki »de højere Autoriteter«. Í meðan hevur hetta nýggja býráðið tíkið við ræði, og tað fær so tað av hinum gamla býráðinum gjørda úrval aftur í ansigtíð, sum maðurin segði á fundi, tí — siga »de højere Autoriteter« — tað er ein maður, ein vissur bestemtur, sum vit peikaði á at fáa í embætið. — Hann hevur góða eksamen og hevur seinri tíkið »kursus« í øllum moguligum »disciplinum«, bæði til kropp og sál.

Hitt gamla býráðið hevði einmælt, við øtta atkvøðum, gjørt sítt úrval — hval var nú at gera? Fýra av hinum øtta eru eftir, og teir kendu tað sum eina pliktan fyri ein mann at standa sum tann, ið ikki — sum Rasmus yrkti — »vil bróta sítt orð«.

Hinir fimm stóðu sjálvtsagt fríir, og tá nú málið kom aftur til býráðið við einum skilgum »ynski« frá skúlastýrinum (Direktionen), ganga teir fýra við til at eftirlíka stýrinum og taka tann mannin við, sum skúlastýrið peikar á.

So varð tað, at har á nevnda fundi, hendið nakað, sum virkaði undarliga og völdi eina kenlsu av óhugnaligheit. Tað var, sum grundin gav seg undan fótunum á øllum sum har vóru inni. — Skal nakað soverðið henda aftur, er betur um einki býráð er longur — tí tá eru vit úti har eingin botnur er!

Endin varð, at býráðið ikki let sær eftirlíka heilt, og skúlastýrið fekk ikki vilja sín fram. —

Ungmannaskúli.

Sunnudagin 2. apríl var fram-sýning av lutum, sum gjordir eru nú í vetur í ungmannaskúlanum her í Havn. Ja, tað er kanska ikki beint at siga ungmannaskúli, tí ívaleyst eru ikki allir næmingarnir ungir, og ikki er tað bert menn har hava gingið, tí eisini kvinnur hava verið við. Og sigist skal tað, at ikki hava tær gjørt sær fyri skommum í teirra yrki har.

Mesti parturin av teim lutum, har vóru frammi, var ymis borð, beinkir, krakkar og stólar av »sjögresie«. Eisini tægar (kurvar) og »bakkar« vóru at siggja, og so tað sum okkum tyktist eina mest forvitnisligt: lampur, út í eitt og alt gjordar har, flestar til at standa á borði, men ein hog til at standa á gólvinum.

Tá ein sær alt hetta, sum har er gjørt á einum vetri — ja um tað so var á tveimum — kemur ein til at hugsa um, hvar øll tann tíðin, sum er nýtt til hetta, var farin, um hesin skúlin ikki var, og hvar hon er farin fyrr! Tað hevur altíð tykt okkum stóru skaði, at vit her hjá okkum ikki hava haft ein skúla fyri ung fólk, har tey kundu læra at nýta hendurnar til tað, danir nevna »Husflid«. Ívaleyst hava froyingar yvirhøvar frálíkt handalag, tað er teim í kjótið borið, og tí er tað ein óbótlig synd, at hetta ongantið er roynt fyri, hetta at fáa ein soverðan skúla í lag. Vit hava fyri mongum árum síðan haft høvi til at siggja, hvar menniskja við góðum handalagi kann gera úttan at hava sæð nakað fyri sær, enn minni lært! Vakrari verk hevur fatur gjørt.

Vit ætla seinri at venda aftur til at skriva um tilíkan skúla.